

УДК 502.4:502.7

<https://doi.org/10.18372/2786-8168.19.19977>

Мудрак О.В., д.с.-г.н., професор

КЗВО “Вінницька академія безперервної освіти”, Вінниця

Антонюк Ю.П., аспірант

Інститут агроекології і природокористування НААН, Київ

Мудрак Д.О., магістр,

Державний університет “Київський авіаційний інститут”

ЗАГРОЗИ БІОРІЗНОМАНІТТЮ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ ТА ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ ЇХНЬОГО ВПЛИВУ

Анотація. В запропонованій статті розглянуті негативні чинники впливу на біорізноманіття в межах Вінницької області. Зазначено перспективи покращення екологічної ситуації в регіоні завдяки оптимізації природокористування шляхом збільшення площ територій природно-заповідного фонду.

Ключові слова: зменшення чисельності видів, заповідна територія, екологічна мережа, антропогенна діяльність людини, Вінницька область.

Наслідками стрімкого розвитку технологій, які негативно впливають на навколишнє природне середовище, є деградація природних ландшафтів та екосистем внаслідок нецільового використання земель, накопичення відходів і токсичних сполук через неефективне видобування корисних копалин та діяльність промислових об’єктів. В свою чергу, це спричиняє зменшення чисельності видів, в найгіршому випадку – їх повне знищення на окремих територіях. Через надмірну антропогенну діяльність людини, близько 100 видів біорізноманіття світової флори вже втрачені для людства [1].

Ідентичними є загрози біорізноманіттю Вінницької області:

- для рослин: суцільна вирубка лісових екосистем та масове поширення шкідників і хвороб, випасання сільськогосподарських тварин, рекреаційне навантаження, заготівля деяких видів в якості лікарської сировини, викошування, витоптування, масові пожежі тощо;

- для тварин: осушування водно-болотних екосистем, знищення лісових екосистем через масову заготівлю деревини (що впливає на стан оселилих існуючих окремих видів), необґрунтоване використання пестицидів у сільському господарстві, цільове знищення (браконьєрство), випалювання сухою тощо.

Біорізноманіття є важливим компонентом довкілля і є незамінною складовою екологічного балансу регіону. Тому виникає потреба у застосуванні комплексу заходів для підтримки рівня біорізноманіття та зменшення впливу антропогенного навантаження на екосистеми як на місцевому, так і регіональному рівнях [2].

Станом на 01.01.2024 рік у Вінницькій області нараховується 433 об’єкти природно-заповідного фонду загальною площею 66741,1437 га, що складає 2,2698 % від площі регіону. Окрім того, в області нараховується 11 об’єктів Смарагдової мережі, утворених відповідно до вимог про охорону дикої флори та фауни і

природних середовищ існування в Європі. В порівнянні із загальноєвропейськими показниками, рівень заповідності знаходиться на достатньо низькому рівні [3].

Тому з метою зниження антропогенного навантаження, збереження, охорони та відтворення біорізноманіття в межах Вінницької області, доцільними є оптимізація природокористування та збільшення площ територій природно-заповідного фонду. Першочерговими кроками є визначення перспективних ділянок, які містять унікальні ландшафтні комплекси, є флоросозологічно-цінними, мають важливе значення для забезпечення екологічної рівноваги заповідних територій тощо [5-6].

Досвід збільшення площ природо-заповідного фонду Вінницької області демонструє зокрема національний природний парк “Кармелюкове Поділля”: було запропоновано долучити ряд прилеглих ділянок, які залишилися у відносно непорушеному природному стані, де фрагментарно збереглась лісова, степова, лучна і водно-болотна рослинність, які є цінними для збереження видів, віднесених до Зеленої та Червоної книг України. Окрім того, виявлені ділянки, які не є особливо цінними, але містять важливі трофічні зв'язки та характеристики ландшафтів. Ці ділянки підлягають частому антропогенному впливу, тому включення їх до природно-заповідного фонду буде першим кроком на шляху до оптимізації природокористування. Дослідження цього напрямку є актуальними не лише для Вінницької області, але й для інших регіонів України [4].

Висновки. Отже, оптимізація природокористування шляхом збільшення площ природно-заповідного фонду є важливим кроком, який сприятиме розвитку регіональної екологічної мережі, збереженню та охороні біорізноманіття.

Список використаної літератури

1. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Заповідна справа: навч. посіб. для студентів галузі знань 10 “Природничі науки”. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 640 с.
2. Мудрак О.В. та ін. Еталони природи Вінниччини: монографія / за ред. О.В. Мудрака. Вінниця: ТОВ “Консоль”, 2015. 540 с.
3. Екологічний паспорт Вінницької області за 2024 рік. Вінниця: Вінницька ОВА. 2024. 157 с.
4. Мудрак О.В., Мудрак Г.В., Серебряков В.В., Щерблюк А.Л., Романчук О.П. Обґрунтування розширення території національного природного парку “Кармелюкове Поділля”. *Агроекологічний журнал*. 2021. № 1. С. 14–30. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.1.2021.227234>
5. Смоляр Н.О., Ханнанова О.Р., Мовчан В.В., Мезенцева Д.О. Перспективи розширення природно-заповідної мережі Миргородського району Полтавської області (Україна). *Екологія. Довкілля. Енергозбереження: кол. моногр.* Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2023. С. 222–234.
6. Фесюк В. О., Карпук З. К., Мороз І. А. Перспективи розвитку природно-заповідної і екологічної мереж Волинської області. Шацьке поозер'я в контексті змін клімату : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., присв. 70-річчю від дня нар. проф. Петліна В. М., с. Світязь, 1–3 жовтн. 2021 р. / за заг. ред. В.О.Фесюка ; Волинський національний університет імені Лесі Українки, Луцьк, 2021. С. 86–92.